

THISTED LATINSKOLE.

1. LATINSKOLENS HISTORIE.

EFTER Reformationens Indførelse nedlagdes de Skoler, der hidtil var knyttede til Klostrene, de såkaldte Klosterskoler, hvor Ungdommens Oplærelse i Almindelighed foregik, forsåvidt den fik nogen Undervisning. Ganske vist havde Kong Kristian d. 2. begyndt på at indføre en almindelig Skoleundervisning, men ved hans Fald blev de deromtagne Bestemmelser ophævede. Imidlertid måtte det være Reformationens Mænd magtpåliggende, at Ungdommen fik nogen Undervisning, særlig naturligvis i Religionskundskab, og i Kristian d. 3. Kirkeordinans finder man da også Bestemmelser om, hvorledes Skoleforholdene skulde ordnes, og denne bliver da Grundlaget for det senere Skolevæsen.

Der skulde efter Ordinansen oprettes en Latinskole i hver Købstad, og i denne skulde der ikke læres stort andet end Latin ”for”, som det hedder, ”de latinske Skoler fordærves gerne af de danske og tyske Skoler”. Disse Skoler var imidlertid nærmest for den Ungdom, der skulde studere, for de Børn i Købstæderne, som ikke skulde gå den Vej, brød Regeringen sig ikke om, ”thi Skriveskoler”, som man kaldte dem, ”for Drengene og Piger og andre, der ikke duer til at lære Latin, må øvrigheden forsørge”. Derfor fandtes der også ned i Tiden i de fleste Byer ved Siden af Latinskolen en ”Dansk Skole”; men disse Skoler kunde i øvrigt ikke glæde sig ved nogen større Bevågenhed fra højere Steder, og førte derfor en temmelig ubemærket Tilværelse, de blev dog Forløbere for den nuværende Folkeskole.

Den første lutherske Biskop over Ålborg Stift, Peder Thomesen, fik ikke noget gjort for Skolevæsenet; der var jo i Overgangstiden så mange Forhold at tage i Betragtning og ordne, at det først blev hans Efterfølger Dr. Oluf Chrysostemus, der var en kraftig og virksom Mand, at Thisted fik sin Latinskole 1549.

Det følger af sig selv, at ved en så gennemgribende Reforms Indførelse måtte der forud gå et betydeligt Forarbejde, og i en Skrivelse af 26. Aug. 1540 til Axel Juell, Kongens Lensmand i Ålborg, får man et lille Indblik i Fremgangsmåden ved Funderingen af de Skoler, der skulde oprettes¹). Axel Juell får nemlig Befaling til sammen med Biskoppen at rejse til Stiftets Købstæder for at indhente Oplysning om, hvor der findes så meget ”Gille-gods”, Altergods eller anden Rente der udi Byen, som ingen Arvinger er til, som er så formuendes, at de deraf kunde fundere og stifte Skolerne og Skolemester og Høreres Ophold. Da skulde de tage Borgmester og Råd i hver Købstad til dem og vurdere samme Gods og siden sælge det

Borgerne arvlig, dog at det sættes dem på en årlig Rente og Jordskyld årligen til evig Tid der af at give, hvilken samme Rente forordnes og skikkes Skolemesteren og Hørerne i hver Købstad en tilbørlig Underholdning, som de og deres Efterkommere Skolemesteren og Hørerne kunde have deres Ophold ud af til evig Tid”.

Kong Kristian den 3. Brev²), der var udstedt på Koldinghus ”Mandag efter Valentini Dag”, d. e. 18. Februar, 1549, om Skolens Oprettelse lyder således:

”Vi Christian d. 3. o. s. v. gør alle vitterlig, at på det der kan afholdes en Skole udi vor Købstad Thisted, som unge Personer kunde med god Lærdom og boglige Kunster oplæres og optugtes udi, så og Religionen til Hjælp og Forbedring, have Vi af vor synderlige Gunst og Nåde bevilge og samtykt, og nu med dette vort åbne Brev bevilge og samtykke, at Skylden og Landgilden af dette efterskrevne Gods, som er først:

3 Pd. Korn af en Gård udi Sperring, beliggendes ved Sjørring Kirke.

item 3 Pd. Korn i Østervandet, Niels Andersen iboer, liggendes til Ø. Vandet Kirke.

3 Pd. Korn i Wang, Christen Nielsen, iboer, liggendes til Wangs Kirke.

3 Pd. Korn i Snedsted, Bernt Madsen iboer, liggendes til Snedsted Kirke.

2 Pd. Korn i Snedsted, Laurits Michelsen iboer, liggendes til Snedsted Kirke.

3 Pd. Korn i V. Vandet, Christen Pallesen iboer, liggendes til Vester Wandet Kirke.

2 Pd. Korn, Niels Thomæsen iboer, liggendes til Nors Kirke.

1 Pd. Korn, Chresten Mortensen iboer, liggendes til Tved Kirke.

2 Pd. Korn, Oluf Kristensen iboer, liggendes til Tårsted Kirke.

2 Pd. Byg, 1 Pd. Smør, Peder Storm iboer, som er af Gilde-Gods til en Gilde udi fornævnte Thisted med dette efterskrevne Gods, som er 1 Pd. Byg 1 Pd. Smør af en Gård udi Sjørring, Laurs Pedersen iboer, item 2 Pd. Korn af en Bol på Hannæs, Mads Kristensen iboer, må årligen ydes til fornævnte Skoles Ophold udi Thisted, til så længe Vi derom tilsigendes vorder³).

Ialt beløber ovennævnte Gods sig til 2 Læster, 5 Pd. Korn og 2 Pd. Smør.

Ved en senere Skrivelse⁴), dat. Koldingbus 10. December 1558 bestemmes endvidere:

”at de tvende Hørere udi Skolen udi vor Købstad Thisted, de som nu ere eller herefter kommandes vorder, årlig må lade oppebære vor og Kronens Part af

¹ Kirkehistoriske Samlinger, 3. Række, 6. B., S. 144.

² Hoffmanns Fundatser, Kirkehist. Saml., 3. R., 3. B.

³ 1 Læst Korn = 24 Tdr.; 1 Pd. = 2 Tdr. a 12 Skpr.; 1 Pd. Smør = 12 B

⁴ Kirkeh. Saml. 3. R., 3. B.

Korn Tiende i Hundstrup Sogn, som er 9 Pd. Byg, 3 Pd. Rug og 2 Pd. Havre, og det have nyde, bruge og beholde til deres Underholdnings Behov”.

Ved disse Kongebreve dannedes, hvad man kunde kalde det pekuniære Grundlag for Skolen, men Lønningen var selv i disse Tider ikke ret stor, hverken for Skolemesteren eller Hørerne; ganske vist skulde disse sidste have Kosten hos Byens Borgere, men alligevel viste Indtægterne en betænkelig Nedgang, hvorfor der i en kongel. Skrivelse⁵) af 14/12 1582 pålagdes Borgmester og Råd at sørge ordentlig for Hørerne ved deres Skole, da Superintendenten M. Jørgen Mortensen havde givet tilkende, at bemeldte Hørere ikke var forsynede med tilbørlig Underholdning. Samme Brev udgik også til Nykøbing M. Hvilken Virkning dette Brev havde får vi at vide af en Skrivelse fra Superintend. Jakob Jensen Holm til Kansler Niels Kås på et lidt senere Tidspunkt; i dette Brev hedder det bl.a., at ”de Dannemænd i Thisted retter dennem efter kongl. Majst. Brev, udi lige Måde dennem tilskrevet”, dette havde de nemlig ikke gjort i Nykøbing.

Imidlertid affødte det uheldige Forhold, at Hørerne skulde have Kosten hos Byens Borgere, ret naturligt adskillige Ulemper, ikke mindst for de lærde Herrer, for hvem det måtte være pinligt at gå på Omgang hos Borgerskabet, da man vist næppe har affundet sig med klingende Mønt og tinget dem i Kost. Men også Borgerne var utilfredse, og de henvendte sig til Kongen med Anmodning om at blive fri for denne Ydelse, og Svaret foreligger i et Missive⁶) af 4. Juli 1598, at da Borgmester og Råd have, klaget over, at Borgerne i Byen besværes meget med at holde 2 Hørere i Skolen, der daglig skulde have deres Kost og Tæring hos Borgerne og anmodet om at Hørerne må blive afskaffede. Da det er deres egne Børn, der undervises af Hørerne, og det falder dem besværligt at underholde disse, tillader Kongen dem at afskaffe Hørerne, såfremt de på anden Måde med ringere Bekostning kunne lade Børnene undervise, da jo deres egne Børns Nytte og Bedste må være dem selv mest magtpåliggende.

Hvorledes deres Andragende til Kongen i øvrigt har været, og hvilke Motiveringer det har haft, ved vi ikke, men der foreligger et Brev til Biskop Jakob Jensen Holm om samme Forhold fra Borgmester og Råd, og da det indeholder forskellige interessante Enkeltheder, skal følgende af det anføres⁷):

”Kære Mester Jakob må vide, at eders Brev og Skrivelse er os i Hænde kommen, og eftersom I skrev os til om Hører her i Skolen deres Kost, så giver vi Eders Fromhed tilkende, at Borgerne her udi Byen er meget forarmede på en Tid lang, og besynderlig siden den store Pestilentze var her udi Byen, og mange, som døde, deres Arvinger var besidendes uden Byen, og

Gods og Penge kom her fra, og Formue er lidt hos mange her i Byen, og Borgerne havde tidt og ofte storligen beklaget dem for denne nye Tynge, dem er påkommen med 2 Hørere at holde deres Kost, og er påkommen og forhvervet med vrang Undervisning, dog den mindste Part af Skolebørnene tilkommer Borgerne her i Byen. Så kan vi Eder ikke forholde, at vi jo haver ladet give vor allernådigste Herre og Konge sådanne menige Borgeres Nød og Trang tilkende, og forbemeldte vor allern. Herre og Konge haver nådigste anset Lejligheden, og vi haver bekommet hans Nådes kongl. Maj. Brev, og det er nu afskaffet. Og ville vi her med nu og altid have eder og eders ganske Hus den evige Gud befalet”.

Brevet er underskrevet: ”Eders guode Wennir, Borgemestir og Rådt y Thiisted”

Rektoren var til at begynde med også Sognepræst til Skinnerup, et Forhold, som sikkert ikke var til Gavn for Skolen, hvorfor disse 2 Embeder på Foranledning af ”Medtjener og Skolemester her i Byen” Oluf Nielsen, ”som nu fast af den langvarendis store arbejyd göris tret og mødig”, adskiltes. Mester Oluf skulde vedblive at være Præst til Skinnerup og Medtjener til Thisted og Tilsted Menigheder, og i hans Sted skulde der ”kaldes og tilforordnes en god Karl, skikkelig Person til Skolemester, som Skolen vel kan forestå”. Han skulde som Løn have den Indtægt, som Kong Kristian d. 3. i sit Gavebrev havde givet til Skolens Rektorembede; den beløb sig til 2 Læster, 5 Pund Korn og 2 Pund Smør, og endvidere skulde han af Kapellanen have 1 Læst Byg af Skinnerup Sogn, samt ”Discantpenge og andet som Skolemester af Skolen til denne Dag haft haver, og skal samme Skolemester flittigen tage vare på Skolen og ej forhindres ved Kirketjeneste at gøre, uden hvis han i Fornødenhed Sognepræsten og hans Medtjener kan hjælpe, som Superintendenten ham foreskriver, så at Skolen ingenlunde bliver forsømt”. Denne Adskillelse af Embederne foregik 1588.

Men som det så ofte går, at Villien er bedre end Evnen, således gik det også her. Skolemesterens Indtægt blev i Tidens Løb betydelig forringet, hvilket også fremgår af den hyppige Skiften i Rektorembedet, hvorfor et kongel. Brev af 26. September 1676 igen bestemte, at de to Embeder atter skulde betjenes af Rektor for at bøde lidt på de knappe Indkomster; Embederne var altså kun adskilte i 88 År.

Som man nok kan tænke sig, havde Forholdet mellem Rektoren og Sognepræsten til Skinnerup ikke været uden Rivninger. Allerede to År efter Embedernes Adskillelse blev det galt, og Årsagen var den Læst Byg, som Rektoren skulde have udbetalt. Hans Dirichsen, der var Rektor 1590, klager over, at han ikke kan få sit Tilgodehavende og indstævner Præsten til Betaling. Ved Provsteretsdommen af samme År fastsloges, at Rektors ”Rettighed stod ved Magt”.

Men med Skolens Indtægter gik det stadig tilbage, og hele dens Tilværelse har været en håbløs Kamp for

⁵ Som note 4, S. 426.

⁶ Kancelliets Brevbøger.

⁷ Brevets Dato er 7. August 1598, Kirkehist. Saml. 4. R., 2. B., S. 758.

Eksistensen. En af Grundene må almindeligvis søges i den Forarmelse, der fandt Sted over hele Landet og om hvilken der findes så mange Vidnesbyrd i Byens Historie, men Sandflugten, der netop i det 16. og 17. Årh. hærgede Thy, har også sin store Andel deri, fordi mange af de Mennesker, der skulde yde Afgifter til Skolen, fik deres Ejendomme ødelagte af Sandet. 1690 skriver Rektor Niels Ebbesen Ågård efter at have omtalt, hvorledes Sandflugten havde forringet Indkomsten⁸):

”Årsagen til disses ovenskrevne Udygtighed til at erlægge den årlige Landgilde er foruden Sandflugt på samme Steder også denne, at Herligheden hører andre til, hvorfor det formedelst Arbejde og Afgift falder dem tungt at yde deres Skyld til Skolen. Derforuden er det dem, som med Herligheden ligger til Skolen, en stor Besværing, at i Landmålingen de fattige Mænd er pålagt, da dog de fleste af deres Naboer have fået Afslag”.

Samme År skriver Sognepræsten til Thisted, Anders Hebo, at ”adskillige Gårde er øde i This ted By, hvilken By mange endnu forlade”. Han bemærker om ”den liden latinske Skole”, at ”Skolehuset er meget brøstfældig og står ved både Sider på Støtter”. Kapellanen giver sit Bidrag til Forarmelsen ved at oplyse, da han skal opgive sin Fasteløn, der beløber sig til 12-14 Sldr.: ”Gud ved med hvor stor Møde, Kapellanen går fra Dør til Dør”.

I øvrigt var der Tid efter anden skænket Legater til Skolens Elevers Underhold.

Således gav Chresten Høgh til Todbøl den ¹⁹/₉ 1604 et Legat på 400 Dalere, hvis Renter skulde uddeles til fattige Skolepersoner. Dette Legat havde i øvrigt sin egen Protokol, hvorigennem man kan følge de skiftende Skolemestre og Hørere, men 1697 ophører den, og da er der stor Uorden i Regnskaberne. Fra anden Side ved man, at den daværende Rektor Ågård tilligemed Sognepræsten Aspach fik ”en alvorlig Erindring om deres uklarede Regnskaber i Rigtighed at bringe”.

⁹/₇ 1698 stiftede Jens Nielsen Troye i Hjardemål et Legat⁹), hvis Rt. skulde deles ligeligt mellem Ålborg og Thisted Skoler med 31 Rdl. 1 Mark til hver. Bertel Mogensen Bay, Borger i Thisted, gav et Legat på 120 Rdl. Forpagter Ove Schierner, Tandrup, 312 Rdl. Assessor Hoppe, Irup, 66 Rdl. 4 Mark. En Kapital på 120 Rdl. stod på Rt. hos Thisted Kirke. Endvidere havde Præsten Frederik Snell for sine Forseelser mod Biskoppen måtte betale en Mulkt på 66 Rdl. 4 Mark, hvilke også henlagdes til Skolen, der endvidere ejede Bechgård i Sennels Sogn, som svarede 5 Tdr. Byg, og desforuden¹⁰) i Nors: 1 Gård, i Tved: 1 Bol, i Sjørring: 1 Bol, i Tilsted: 1 Degnebol, i Hørdum: 1 Degnebol og i Øsløs: 1 Bol. Angående Degnebolet i Hørdum, så forpligtede¹¹) 1560 Degnen Mathis Jensen sig til at

holde Degnebolet ved god Bygning og at forvare Bolets Ejendom; endvidere at han nu med det første giver ”2 Ris Papir til fattige Børn i forn. Thisted Skole og hvert År at yde i Thisted amnium sanctorum 2 Pund Byg i godt Korn og godt Mål til hvilken Person i Skolen, som Sognepræsten og Skolemester vil unde den”.

I næsten to Hundrede År bestod Skolen, men 1739 blev den tilligemed flere andre små Latinskoler i Stiftet nedlagt.

Den 27. November nævnte År var Dødsdommen fældet ved en kongl. Resolution, og alle Skolens Kapitaler og Legater, som alt indbefattet udgjorde 665 Rdl. 4 Mark, skulde afleveres til Ålborg Latinskole. Rektor skulde beholde Præsteembedet i Skinnerup, og for Tab i Embedsindtægten skulde han ugentlig nyde en Pension på 2 Sletdaler, Hørerne 4 Mark, ”indtil de anden steds kunne, blive employeret”.

2. LATINSKOLELIV.

Skolen blev fra sin Begyndelse delt i 3 Klasser eller Lektier, som undervistes af en Skolemester (Rektor) og to Hørere. De to yngste Klasser blev også benyttede som Skole for de af Byens Børn, hvis Forældre havde Råd til og Interesse for at lade dem følge Undervisningen i Skolen, der altså derved for Byens Ungdom kom til at virke som en Slags højere Børnerskole.

Det var jo efter mange samtidige Beretninger et yderst broget Selskab, der sad i en sådan Skole. Der kom, som Peder Palladius udtrykker sig, ”de dejlige Drengbørn, i hvem Lærdommen løber som brød Smør”, der kom de fattige og forhulede ”Skolepersoner”, der flokkede Landet rundt, snart til en og snart til en anden Skole uden at være i Stand til at få Lærdommen til at glide ned. En sådan Flytning fra Skole til Skole fandt i øvrigt også Sted af de Elever, som søgte hen til en bedre Skole eller til Skoler, hvor der kunde ventes større Hjælp af Stipendier og lignende. Endvidere sad der også i Skolen, om end sjældnere, de mere velhavende Folks Børn; en meget broget Forsamling i Alder fra 10 til 21 År eller endnu højere. I første Lektie lærte Disciplene¹²) at stave samt ”at læse i ABC Bøger, som indeholdt Paternoster, Credo, de 10 Bud samt andre Børnebønner, og om Aftenen skulde de gå hjem med to Gloser. Tillige skulde de hver Dag skrive og vise deres Skrift”.

I anden Lektie lærte Eleverne Grammatik samt at oversætte Æsops Fabler. De skulde under hele Undervisningen tale Latin, ”og om Aftenen skal man give dem et Proverbium og lade dem gå hjem med det, så de kan sige det op om Morgenen”.

I tredje Lektie læstes latinske Forfattere. Disciplene skulde hver Uge skrive Epistler og om

⁸ Wulff: Ålborg Stifts Historie, S. 187.

⁹ Hoffmann: Fundatser.

¹⁰ Wulff: Vendelboe Stift, S. 231.

¹¹ Kirkeh. Saml., 4. R., 2. B., S. 256.

¹² Ordinancen.

Aftenen ”gå med 2 Vers, som have en skøn Forstand om gode Sæder”.

I de større Latinskoler fandtes en fjerde Lektie for dem ”som nu kan så temmelig både tale og skrive Latin”, men en sådan oprettedes ikke i Thisted.

Skoletiden begyndte her i Thisted om Morgenen Kl. 6. Kl. 8 gik den øverste Lektie over i Kirken for at synge, medens de to nederste Lektier overhørtes i Skolen. Når de var færdige dermed oplæstes Katekismen, og de fik Lov til at gå hjem. Kl. 12 begyndte Skolen igen med en Sangtime som varede til Kl. 1. Fra 1-2 læste hver Lektie sine Øvelser, og Undervisningen sluttedes Kl. 4 a 5. Onsdag var Fridag, når Sangtiden var sluttet, og om Lørdagen læstes udelukkende Katekismus samt Stykker af det gamle og nye Testamente.

I et Brev dat. ²⁹/₆ 1649 oplyser den forrige Skolemester Jacob Pedersen:

”- anlangende Skolens Skik og Ordning have vi altid agtet i Skolen visse Timer, visse Bøger; visse Lektier efter Skoletavlen i hver Lektie, have altid haft vore Custodes og Notarius. Til Korsang har jeg og Hørerne skiftedes ved hver sin Uge at følge Børnene i Koret Aften og Morgen, og desuden en af os sjunget Bønnen på Latin i Koret til 2 Slæt Eftermiddag og dog gemenligen ladet os finde alle 3 gemenligen med Disciplene udi Koret¹³⁾”.

Disciplene i ældste Lektie havde det Hverv at forrette Degnetjenesten ved de nærliggende Kirker; de kaldtes Løbedegne (i Modsætning til Sædedegne) og fortjente på denne Måde til Livets Ophold. Thisted Skole leverede således Degne til Skinnerup, Thorsted, Kallerup, Jannerup, Nørhå, Nors, Tved, Vester Vandet, Hundstrup, Hjardemål, Snedsted, Sønderhå, Hørsted og Heltborg Kirker og vist endnu flere. Af Præsteindberetningerne¹⁴⁾ 1571 får man en lille forestilling om en Løbedegns Indtægter. Fra Nors anføres således:

”Degnen går til Skole i Thisted, haver ingen Degnebol. Hans Rente: Byg VII Tdr., Lam V”.

For Tved Sogn udgjorde Lønnen: ”Byg V Tdr., Lam II”¹⁵⁾

Selvfølgelig var disse ugentlige Udflugter ikke til Gavn for Studierne; de tog hyppigt både to og tre Dage, men de var en behagelig Adspredelse i det ensformige Skoleliv. Et Minde om Løbedegnene findes endnu i Tilsted Kirke, idet Degnestolen indeholder en Del Navne og Årstal, skåret af disse rimeligvis under deres Forsøg på at få Tiden til at gå under de lange Prædikener¹⁶⁾.

Skoleforholdene var i Almindelighed temmelig løse, og Eleverne forlod hyppigt Skolen for at søge til en anden Skole. I Thisted har man adskillige Vidnesbyrd om, at Forholdene var mindre gode; noget

hertil bidrog naturligvis også den hyppige Skiften af Rektorer, men andre Forhold har også gjort sig gældende. Rektorerne var ikke altid heldige, og derom findes følgende Vidnesbyrd, som samtlige Løbedegne måtte afgive i Overværelse af Provsten, Borgmesteren, Byfogden og dennes fire Medhjælpere 1637 i Thisted Kirke, om Rektor Jakob Pedersen, der også syntes at have givet god Grund til Klage i forskellige Forhold¹⁷⁾

1. ”Da vi bleve tilspurgt, om Skolemester ikke havde været forsømmelig os at informere og ikke idelig at repetere med os, som det sig burde, og om det var os vitterligt, at mange af vore Meddisciple have deraf taget Årsag at drage herfra til andre Skoler.

Til denne Post vidne og svare vi, at det er alt for sandt og befinder det med vore stor Skade.

2. Om Jakob Pedersen er befunden genegen til daglig Brændevin, Drik og ”Snoptubach” og om han ikke ofte selv har drukket Tobak i Skolen, gangit om, tilbudet sig det andre at ville meddele, og om han ikke ofte er kommen velbeskænket i Skolen og har stinket af Brændevin.

Dertil svare og bekende vi, det ofte at være sket.

3. Om han ikke har samtykket os at uddrikke hele Tønder Øl, når Skolen blev sådant foræret til Adels Begravelse.

Det stadfæste vi også sandt at være.

4. I lige Måde blev Jens Olufsen, collega scholæ, tilspurgt, om det ikke var ham vitterligt, at Jakob Pedersen sidst forleden Kyndelmisse Dag kom drukken i Højmesse og gjorde Tumult i Koret mellem Skolebørnene, så at Folket ikke uden stor Forundring vel mærkede, så at Præsten derover blev molesteret i sin Prædiken.

Denne Post bekræfter jeg ved min højeste Ed. Jens Olufsen, collega scholæ, egen Hand.

5. Om det var ikke så i Sandhed, at han ofte har sagt til os sine Disciple, når Folkene og Borgerskabet forsamledes til Lovsang, til Morgens og Aftens Bønner i Kirken, at vi måtte da vel gå hjem, om vi vilde; vilde vi gå med de andre i Kirken, da måtte vi, ville vi lade eller gøre det, da stod det os frit for; thi vi få intet derfor, sagde han, ikke heller vil jeg straffe eder derfor.

Dette bejaede de allesammen.

6. Om han ikke ofte har under Morgens Bøn og ellers andre Tider blevet i Skolen og os formanet, at vi skulde hemmelig falde på Knæ og med ham bede ondt for hans Uvenner.

Dette bekende og vidne vi i Sandhed ofte at være sket.

7. Om han har componeret og diceret os en særdeles Grammaticam på Vers, item Rhetoricam, Dialecticam, og da han blev påmindet af Bispem, at det var mod kgl. Majst. Forordning, har han da straks slængt Bøgerne ned for Bispens Fødder og løb hastig ud af Skolen. Og da han blev beskikket

¹³ Kirkeh. Saml., 4. R., 2. B., S. 762.

¹⁴ Vendelbo Stift, S. 37..

¹⁵ 1 Lam kostede 1570: 1½ Mark, 1 Td. Byg kostede 1 Rdl. 82 Skil.

¹⁶ Også Degnestolen fra Kåstrup Kirke (nu i Folkemuseet) findes lignende Indskæringer.

¹⁷ Kirkeh. Saml., 3. R., 3. B.

med tvende Borgere, Præstens Medhjælpere, som forbød, at han til videre Proces skulde sig Skolen entholde, om han da ikke imod Forbud er løben i Skolen igen, anstillet sig ulydig og genstridig. Dette Punkt er os alle vitterlig.

8. Om det ikke også er vitterligt, at Provsten har nu i dette År siden fra sidste Advent nogle over 7 eller 8 Gange visiteret Skolen, læst, reperteret med os udi Skolemesterens Bortværelse, så vel som den 13., 14., 15. Februar, der Skolemester var 3 ganske Dage bortvandret andensteds uden Provstens Vidskab.

Dette bekende vi således at være sket i al Sandhed.

9. Om det også er os vitterligt, den Person Tøger Nielsen, som Bispen havde til videre Betænkning forordnet at skulle betjene Skolen og læse for os, måtte i Begyndelsen nogle Uger petere Danaten, Declinationes og Conjugationes med os af den Årsag at sådanne Exercitia vare forsømte og forglemte, førend han videre kunde fare frem andre Lektioner at anfange.

Ved højeste Ed bekende vi det således at være sket”.

Den gode Jakob Pedersen som var stævnet ”i Rette sig at forantvorde imod Skoledegnes Bekendelse”, svarede Stævningmændene, at hans Bopæl var ikke her i Byen, men i Lantholsten, der vilde han give dem Svar, dersom ”man havde noget med ham at agere”. Alligevel levede han dog senere hen i Thisted, som foran omtalt afgav han ²⁹/₆ 1649 Vidnesbyrd om, hvorledes han og Hørerne havde holdt deres Skoleorden og Lovsang.

Længere ned i Tiden foreligger der igen en Skrivelse, som giver os Indblik i Skoleforholdene. Den ¹²/₂ 1687 skrev Rektor Claus Dahler til Biskoppen: ”Der går et Degnekald bort efter et andet, uden nogen Pensions (Afgift) Erlæggelse, hvilket snart må gøre de fattige Disciple her på Stedet ganske desperate, hvis den gode Forhåbning ikke animerede dem om hans Højærværdigheds faderlige Omsorg for vores fattige Skoles miserable Tilstand, hvortil jeg mig også sikkerlig forlader”.

En Del af Degnepensionerne overlades til Rektors Underhold. Skolehuset var ved at styrte sammen. Disciplenes Tal aftog og i øverste Klasse fandt Eftermanden ”næsten en Augias Stald, til hvis Renselse jeg kunde ønske mig herkuliske Kræfter fra den højeste Guddom”; om Hørerne udtaler han, at de jo noksom flittig opvarter deres ”officia”.

En senere Rektor Christopher Blymester var heller ikke nogen påpasselig Skolemand, thi da Biskop Bircherod i 1706 visiterede Skolen, fandt han sig foranlediget til at tildele ham en Advarsel; men kort efter, ¹⁹/₈ klagede Sognepræsten Joh. Dauw over ham i et Brev, hvori det hedder¹⁸):

”Fra Sanct Hansdag til 18. August, som er 8 Uger, har han kun læst 27 Dage, så hans Uge har ikkun lidt over 3 Dage. Han rejser idelig ud at lustere, snart til et Sted, snart til et andet, men iblandt andre Rejser tog han over til Morsø den 21. Juli og blev der til den 24. Da sender han mig Bud, at han vil rejse over på nogle Dage til Morsø, jeg fik at betjene Skolen for ham så længe, hvilket var meget pusseligt”. Om Forholdet mellem Rektor og Hørere skriver Præsten: ”Der er nu så stor en Harmoni imellem Rektor og Hørere, at siden han begyndte disse Ferier, da rejser han aldrig den Tid, de jo følge ham til Vogns, så vel står dette otia dennem også an”.

Hundrup har optegnet 106 Dimittender fra Thisted Latinskole til Universitetet, men der har sikkert nok været flere. Selvfølgelig har her også været flittige og begavede Mænd både mellem Rektorer og Hørere, derom kan der ikke tvivles, men nogen større Betydning kan Skolen ikke siges at have haft.

Den mest berømte af de Disciple, der har besøgt Skolen, er Christen Jensen Lodbjerg¹⁹), der var Elev c. 1640. Han var født i Lodbjerg Sogn og begyndte sin Skolegang i Thisted, gik herfra til Viborg og senere til Roskilde Skole, hvor han blev Student 1647. Han studerede senere i Udlandet, kom to Gange i fremmed Krigstjeneste og blev efter sin Hjemkomst Lærer for Prins Jørgen (Frederik d. 3. Søn), senere Domprovst i Roskilde og døde som Biskop i Ribe.

En anden Elev var Præsten og Digteren Jørgen Friis²⁰), født ²/₁ 1684 i Thisted, Søn af Tolderen Pedersen Marcussen og Hustru Ingeborg Bloch. Han blev Student her fra Skolen, og senere Præst i Helsing og Valby i Kronborg Amt, hvor han døde 1740. Han var en dygtig Rimer og en af de betydeligste Digtere før Holberg. Han skal være Forfatter til de Vers, som Kong Frederik d. 4. lod anbringe på de af ham byggede 240 Rytterskoler.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1924, side 69-82)

¹⁸ Hundrup: Indbydelsesskrift fra Ålborg Kathedralskole 1871.

¹⁹ Biografisk Lexikon.

²⁰ Biografisk Lexikon.